

Remiss. Att bryta ett våldsamt beteende - återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (SOU 2018:37)

Yttrandet har utarbetats av en expertgrupp bestående av professor Gun Heimer, NCK, sammankallande, professor Lisa Ekselius, institutionen för neurovetenskap, professor Ragnar Westerling, institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap, professor Anna-Karin Wikström, institutionen för kvinnors och barns hälsa, universitetslektor Annika Rejmer, juridiska fakulteten, och universitetslektor Siv-Britt Björktomta, CESAR. Utredare Oskar Fahlén Godö har bidragit med administrativt stöd

Utredningen har haft i uppdrag att kartlägga hur det återfallsförebyggande arbetet för män som utsätter närstående för våld ser ut samt utreda och lämna förslag på hur det kan stärkas och förbättras. Utredningen har lämnat en rad förslag på såväl mikro- meso- och makronivå.

På mikronivå föreslås att arbetet med våldsutövare alltid ska utgå från de våldsutsattas behov av säkerhet.

På mesonivå föreslås att socialnämndens ansvar för insatser till våldsutövare förtydligas samt att hälso- och sjukvården engageras i arbetet. Vidare föreslås att en samordnad individuell plan ska införas som verktyg i myndigheternas arbete med våld mot närstående samt att tillfälliga boende utvecklas för våldsutövare.

På makronivå föreslås att kompetens och samordning lyfts och prioriteras nationellt. Vidare konstateras att tydligare riktlinjer behövs för informationsutbyte varför utredningen föreslår att en ny sekretessbrytande regel införs. Därutöver föreslås att myndigheter ska samverka mera aktivt.

Generella synpunkter

Expertgruppen ser positivt på att mäns våld i nära relation är föremål för en utredning eftersom det är en samhällsfråga av stor vikt. Expertgruppen ställer sig också bakom de i utredningen framförda förslagen om barnens rätt till egen information, och förslaget om att möjliggöra för våldsutsatta kvinnor

och barn att stanna kvar i orubbat bo, även om expertgruppen inte anser att det är tillräckligt långtgående.

Det går emellertid att göra invändningar och diskutera om betänkandets förslag kommer kunna bidra till att dess målsättning: att bryta mäns våldsamma beteende och förhindra upprepat våld mot närstående, kan uppnås eftersom utredningen saknar en samlad analys av fenomenet våld i nära relation. Expertgruppen avstyrker därför utredningens förslag.

Expertgruppen konstaterar att när det gäller våld i nära relationer finns det två grundförutsättningar man alltid måste utgå ifrån; för det första gäller det att utövande av våld är brottsligt och i första hand måste hanteras straffrättsligt, för det andra gäller det att offren måste sättas i första rummet och att förslag till åtgärder alltid måste gynna eller vara till någon fördel för dem. Båda perspektiven tappas dock delvis bort i den aktuella utredningen.

Utredningen innehåller förvisso en god omvärldsanalys, men den verkar bara delvis ha legat till grund för de framlagda förslagen. Fokus ligger på återfallsförebyggande åtgärder, när det snarare hade behövts en analys av hela problemkomplexet. Forskningen visar att bara en liten del av förövarna vad gäller brott i nära relationer någonsin lagförs, därmed har de föreslagna åtgärderna redan till att börja med en begränsad räckvidd. Det faktum att alla åtgärder ska bygga på frivillighet minskar genomslaget ytterligare; forskningen visar återigen att den andel lagförda förövare som erkänner sin skuld och frivilligt deltar i program av den här typen är mycket begränsad.

Expertgruppen noterar också att hedersrelaterat våld inte behandlas i utredningen. Detta är anmärkningsvärt då hedersrelaterat våld är en komplex problematik, som snarare ser ut att öka än minska.

Expertgruppen konstaterar också att utredningens förslag handlar om ett utökat ansvar för hälso- och sjukvården. Det är redan svårt att identifiera våldsutsatta inom vården; att kunna identifiera förövare betraktar expertgruppen som i det närmaste ogörligt. Då hälso- och sjukvården är till för att vårda sjuka, är det också svårt att se hur den skulle kunna ta hand om förövare, som vare sig har en diagnos eller betraktar sig själva som sjuka.

Expertgruppen konstaterar slutligen att allt arbete mot våld i nära relationer bör grundas på vetenskaplig forskning, evidens och systematisk uppföljning av vidtagna åtgärder. I dagsläget existerar i princip ingen evidensbaserad behandling av våldsutövare, men den kompetens som finns på området finns i huvudsak inom kriminalvården. Att föra över ett större ansvar på Socialstyrelsen och hälso- och sjukvården vore därför olämpligt.

Specifika synpunkter

14.1.1 Ansvar för insatser till personer som utsätter närstående för våld ska framgå av socialtjänstlagen

Expertgruppen bedömer att den föreslagna lagändringen är alltför vag; det saknas dels en definition av vad som ska betraktas som våld, dels saknas en redogörelse för evidensbaserade insatser som kan uppnå syftet att få förövare att upphöra med att utöva våld.

14.1.2 Hälso- och sjukvården bör i större utsträckning arbeta med våldsproblematik

Expertgruppen konstaterar att hälso- och sjukvårdens uppgift är att tillhandahålla vård och omsorg utifrån evidensbaserade och vetenskapligt grundade diagnoser. Utövande av våld i nära relationer är ett brott, inte en diagnos. Expertgruppen avstyrker därför förslaget.

Expertgruppen är dock principiellt positiv till förslaget om barns rätt till egen information.

14.1.3 Förändringsarbetet med våldsutövare bör utvecklas genom överenskommelser med SKL

Expertgruppen anser att om förändringsarbetet ska ske på det sätt som föreslås, så bör inte SKL utan Kriminalvården utgöra motpart.

14.2 Samordnade insatser

Expertgruppen anser det fullt rimligt att Kriminalvården ges rättighet och skyldighet att ta initiativ till att samordnad individuell plan (SIP) upprättas, inte minst kan detta leda till ett förbättrat samarbete med psykiatri i vissa fall. Dock konstaterar expertgruppen att resultatet torde bli begränsat, då det även fortsatt bygger på frivillighet. Expertgruppen avstyrker också förslaget att ge Socialstyrelsen ett ansvar för vägledning.

14.3 Boende för våldsutövare

Expertgruppen konstaterar återigen att alla åtgärder måste utgå från ett brottsofferperspektiv. Det är befogat att ta fram regelverk för att den våldsutsatta partnern och eventuella barn kan stanna i orubbat bo, men expertgruppen anser att detta löses betydligt bättre medelst häktning och kontaktförbud.

Det konstateras också att förslaget är vagt skrivet. Det framgår inte i vilket skede det egentligen är tänkt att gälla. Då ett brott anmäls? Vid eventuell rättsprocess? Efter avtjänat fängelsestraff? Expertgruppen anser inte heller att förslaget ger nog mandat att med tvång flytta en förövare från hemmet.

14.4 Centrum för samordning och kunskapsutveckling kring förändringsarbete med våldsutövare ska inrättas hos Socialstyrelsen
Expertgruppen ställer sig frågande till både behovet av ett centrum för samordning och till lämpligheten att placera ett dylikt centrum vid Socialstyrelsen.

Det konstateras i utredningen att Kriminalvården är den myndighet som har störst erfarenhet av vård av dömda förbrytare, och även bedriver ett utvecklat forsknings- och utvecklingsarbete på området. Expertgruppen anser därför att om ett centrum för samordning ska inrättas, borde det snarare placeras inom kriminalvården.

Expertgruppen ser dock inte värdet av det föreslagna centret. Det bedrivs utmärkt arbete inom området vid ett flertal myndigheter, utifrån deras uppdrag och mandat, och en samordnande instans riskerar snarare att urholka det arbetet genom påtvingad likriktning. Expertgruppen avstyrker därför förslaget.

14.5 Sekretess och informationsutbyte

Expertgruppen anser att det är av stor vikt att patientsekretessen skyddas, inte minst utifrån ett patientperspektiv. Det är inte heller hälso- och sjukvårdens uppgift att bedöma eventuella straffpåföljder. Expertgruppen anser att det i dylika frågor är av betydligt större vikt att upprätthålla en hög professionalitet, och avstyrker därför förslaget.

14.6 En mer aktiv roll och utökad samverkan mellan Polismyndigheten och andra myndigheter

Expertgruppen konstaterar att första delen av förslaget är alltför vagt för att leda till någon uppenbar effekt. I vilket skede är det egentligen tänkt att polisen ska söka samverkan med socialtjänsten?

Expertgruppen anser att samverkan mellan myndigheter är viktigt, men att det redan ligger i myndigheternas uppdrag att göra detta. Utredningen ger heller inte någon substantiell vägledning till vilka brister i samverkan som föreligger i dagsläget. Den senare delen av förslaget framstår därför som ett icke-förslag.